

Mgr Artur Lis

Archiva temporum testes.

Źródła historyczne jako podstawa pracy badaczki dziejów. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Stanisławowi Olczakowi, red. Grzegorz Bujak, Tomasz Nowicki, Piotr Siwicki, TN KUL, Lublin 2008, ss. 763.

Kilkadziesiąt niedługich tekstów złożyło się na książkę pamiątkową, wydaną przez Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II dla wybitnego znawcy historii ustroju i administracji Polski Profesora Stanisława Kazimierza Olczaka. Jest ona wyrazem uznania dla Jubilata oraz wdzięczności środowiska akademickiego za Jego pracę naukową i dydaktyczną.

Profesor Stanisław Kazimierz Olczak urodził się 4 kwietnia 1936 r. w Olesznie w rodzinie rolniczej Stefana i Zofii z Włodarczyków. W czasie studiów na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1961-1966) poznał swoją przyszłą żonę Elżbietę z Janickich. Pracę w KUL Jubilat rozpoczął 1 stycznia 1967 r. najpierw jako bibliotekarz w Zakładzie Historii, a następnie jako dokumentalista i kierownik Archiwum Uniwersyteckiego. Od 1 maja 1983 r. rozpoczął pracę naukowo-dydaktyczną, początkowo na stanowisku starszego asystenta w Sekcji Historii KUL, później na stanowisku ad-

iunkta (1984-1992), profesora nadzwyczajnego (1993-2005), a obecnie profesora zwyczajnego. Ponadto od 1991 r. prof. S. Olczak kieruje Katedrą Historii Ustroju i Administracji Polski. Jak możemy przeczytać w „Przedmowie” książki jubileuszowej główne kierunki badań prof. S. Olczaka stanowi historia Kościoła w Polsce w XVII i XVIII w., ze szczególnym uwzględnieniem przemian struktur parafialnych. Wnikliwe badania, które Pan Profesor podejmował w tej dziedzinie, dotyczyły kwestii szkolnictwa, duchowieństwa, budownictwa sakralnego, uposażenia plebańskiego, a także zagadnień archiwoznawczych, przede wszystkim w odniesieniu do kancelarii kościelnych. W swoim dorobku posiada ponad 160 różnych publikacji naukowych, w tym cztery monografie¹.

Niniejszą książkę otwierają: „List Jego Eksce-lencji Abpa Stanisława Wielgusa”, „List Jego Magnificencji ks. prof. dra hab. Stanisława Wilka, Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II” oraz „Tabula gratulatoria”. Dedy-

¹ Szczególnie godne uwagi są prace: *Szkolnictwo parafialne w Wielkopolsce w XVII i XVIII wieku (w świetle wizytacji kościelnych)*, Lublin 1978; *Duchowieństwo parafialne diecezji poznańskiej w końcu XVI i pierwszej połowie XVII wieku*, Lublin 1990; *Dzieje parafii Skalbmierz do schyłku XVIII wieku*, [w:] S.K. Olczak, D. Olszewski, *Parafia Skalbmierz. Zarys dziejów*, Kielce 2000, s. 13-102; *Akta wizytacyjne jako podstawa źródłowa do badań nad siecią szkół parafialnych (na przykładzie archidiecezji śremskiej)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 24(1972), s. 293-308; *Sieć szkół parafialnych w wielkopolskiej części diecezji poznańskiej w XVII stuleciu (w świetle wizytacji kanonicznych)*, „Roczniki Humanistyczne” 21(1973), z. 2, s. 171-229; *Przyczynek do zagadnienia kościołów murowano-drewnianych (Chorus minor et chorus maior)*, „Summarium. Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”

kowana Stanisławowi Olczakowi księga pamiątkowa, jest wynikiem współpracy wielu autorów (w książce zawartych zostało 57 artykułów), zarówno z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II jak i innych ośrodków. Nie ulega wątpliwości, że prezentowany tom przynosi szereg studiów o bardzo różnorodnej tematyce. Część z nich ma charakter syntetyczny, co wymagało od autorów omawiania zagadnienia na przestrzeni wielu stuleci. Druga grupa to artykuły ściśle umiejscowione w czasie, które ponadto poddają analizie zjawiska bardziej szczegółowo, z wykorzystaniem nie tylko dostępnej literatury, ale również źródeł archiwalnych. Można nawet wysunąć ocenę, że te ostatnie mają większą wartość historiograficzną. Szczególny walor przedstawiają artykuły: „*Capella regia* w chrześcijańskiej Europie (średniowiecze i wiek XVI)” – U. Borkowska; „Przemiany nowożytnej funkcji informacji” – J. A. Drob; „Bractwo miłosierdzia i św. Łazarza w Lublinie” – J. Flaga; „Seminaria duchowne misjonarzy na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej na przełomie XVIII i XIX wieku” – P. Gach; „Szkolnictwo parafialne w diecezji płockiej w okresie Oświecenia 1773-1830” – M. Grzybowski; „Nauczanie teologii dogmatycznej w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku w latach 1945-1974” – W. Hanc; „Diecezja włocławska w XX wieku. Jej granice i organizacja dekanalna” – W. Kujawski; „Reaktywowanie hierarchii cerkiewnej w Rzeczypospolitej w latach 1620-1621” – A. Mironowicz; „W syberyjskiej

Tunce w 1868 roku. W kontekście listu zesłanego ks. Franciszka Rogozińskiego do przyjaciół w kraju” – E. Niebelski; „Religia i Kościół w świetle felietonów Aleksandra Świętochowskiego (1849-1938)” – D. Olszewski; „Życie polityczne Urzędowa w XVII-XVIII wieku” – M. Surdacki; „Jerozolima – miasto pokoju” – J. Srutwa; „Inkwizycja i kury świętego Jakuba. La Rioja w relacji Jakuba Sobieskiego z 1611 roku” – C. Taracha; „*Januarius dicit*, czyli gnieźnieńskie *regimen sanitatis*” – H. Wąsowicz; „90 lat urszulińskiej pracy w Lublinie” – A. Witkowska; „Wokół sprawy polskiej (1861-1864)” – J. Ziółtek; „Początki i organizacja szkolnictwa elementarnego w okręgu częstochowskim (1810-1825)” – J. Związek.

Noty zostały rzetelnie opracowane, niektóre będące wręcz krótkimi, samodzielnymi rozprawkami. Na uwagę zasługują bogate przypisy dokumentujące i uzupełniające treść główną oraz rozszerzające spektrum problemowe i ułatwiające percepcję tekstu zasadniczego.

Wyrażam przekonanie, że publikacja *Archiva temporum testes. Źródła historyczne jako podstawa pracy badacza dziejów. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Stanisławowi Olczakowi* jest opracowaniem na bardzo wysokim poziomie merytorycznym. Nie ulega wątpliwości, że recenzowana księga, zarówno od strony treściowej, jak i formalnej zasługuje na rekomendację i pozytywną opinię.

Publikację zamykają: „Bibliografia prac prof. Stanisława Olczaka” oraz „Wykaz prac

22(1973), nr 1, s. 203-206; *Udział duchowieństwa diecezji płockiej w szkolnictwie elementarnym w okresie Komisji Edukacji Narodowej i w pierwszej połowie XIX stulecia*, „Studia Płockie” 4(1976), s. 55-76; *Działalność – polityczna nauczycieli akademickich w II Rzeczypospolitej*, [w:] *Prawo – Kultura – Uniwersytet. 80 lat ośrodka prawniczego KUL*, red. A. Dębiński, Lublin 1999, s. 39-50; *Z badań nad kościołami parafialnymi w archidiecezji włocławskiej w początkach XVIII stulecia*, „Roczniki Humanistyczne” 47(1999), z. 2, s. 149-167; *Uposażenie parafii Zadzuszniki w XVIII stuleciu*, „Roczniki Humanistyczne” 48(2002), z. 2, s. 323-334; *Szkolnictwo parafialne w dawnej Rzeczypospolitej*, [w:] *Chrześcijaństwo w Dialogu Kultur na Ziemiach Rzeczypospolitej. Materiały Międzynarodowego Kongresu w Lublinie 24-26 września 2002 r.*, red. S. Wilk, Lublin 2003, s. 419-425.

doktorskich i magisterskich powstałych na seminariach prof. Stanisława Olczaka”. Przytoczone tytuły artykułów pokazują, że zawarta w nich problematyka jest różnorodna i bogata w swej treści, a przez to wyjątkowo interesująca. Z dużą pewnością można przyjąć, że będzie

ożywcza i inspirująca dla badań nad źródłami historycznymi. Mimo pewnych drobnych mankamentów tomu, pozycja ta zasługuje na wysoką ocenę jakości i wartości naukowej. Czytelnik otrzymał bowiem książkę niezwykle ciekawą i rzetelnie opracowaną.

NOTA O AUTORZE

Mgr Artur Lis, asystent w Katedrze Historii Prawa, Instytutu Prawa, Wydziału Zamiejscowego Prawa i Nauk o Gospodarce w Stalowej Woli Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II